

Üzerimize oruç yazıldı

- **Her yıl bir mucize gibi gelen** (*Sezai Karakoç, Sütun I*)

Her yıl olduğu gibi, bu yıl da, vakit erişti ve saat, mucize saati çaldı da ufkumuzda, incecik, gümüşten bir yay halinde, o eskimez, yıpranmaz, kararmaz **hilâli gördük**.

Göğün kutlu işareti ay, belli belirsiz hızır mizaçlı misafirler gibi sessiz ve alçakgönüllüce geldi ve içimize, orucun ilk tohumunu attı. Öyleyse, her akşam top patlayıp ta, batıya, gece ilk gri soluğunu bırakınca, **iftar, oruç mucizesiyle bir gök sofrasına dönmüş**, görünmez kaynaklardan gelip de önümüzde toplanana bereket kumanyasını açınca, ilk zeytini ağzımıza koyduktan ve zemzemle aşılansınçasına bir aydınlık kazanmış olan ilk bardak suyu dudaklarımıza yaklaştırdıktan sonra, birdenbire gözümüze ilişir ki, ay büyümüştür.

Ve bir ay boyunca, her akşam göreceğiz ki, dışımızdaki ay, göğümüzdeki ay büyümüştür ve **içimizdeki ay, oruç**, büyümüştür.

Orucun ilk günü, kararmaya yüz tutmuş kalbte küçücük beyaz bir benektir. Fakat ay nasıl gökte gün gün büyür, ilkin bir nar, bir kalb büyüklüğüne erer, sonra daha da büyüyerek göğdeleşirse, orucun ağartısında, günler ilerledikçe, bütün kalbler bir ayna gibi aydınlanınca, müslümanların kalbi, birbirinde eriyerek ve kaynaşarak bir tek kalb haline gelecek, **ayın on dördü** bir ay büyüklüğünde bir kalb haline.

Oruç, bu ümmete bağışlanmış, sağı ölüden, diriye cansızdan ayıran, fark ettiren kutlu bir nimet ve emanettir.

Ölümden önce ölmenin tadından bir haberdir. Yalnız kımıldanışları değil, kımıldatan hikmeti de gören gözden bir haberdir. Kalblerle kapalı duvarlar arasında gidip gelen, evlerden dışarı sızmayan **yoksulların ahını işiten**, ıstırapların med ve cezrini kaydeden kulaklardan bir haberdir.

Gece, sahurda, evlerin ışıkları bir bir yanınca, şehir, bir şölen hazırlığındaymışçasına uyanır. Oruçla gelen ruhların uyanışı da tıpkı **sahurdaki ışıkların bir bir yanışı** gibi, biri yanınca öbürünü de çağırır gibi bir şöendir. **Oruç, ruhların şölenidir**.

Oruç, rızkı saran bir ışık ve bir berekettir.

Öyleyse, bereketlendir kalbimizi ey Ramazan.

Yüksel şerefelerden bir kere daha, ey 20. yüzyıl akşamlarında bir ahir zaman havarisi gibi gelen kutlu orucun akşam ezanı.

Yüksel bir kere daha ey ahir zaman ezanı.

Oruç ta acıkır

Oruç ta susar, oruç ta acıkır. **Orucun susadığı ve âb-ı hayat gibi kanamadığı su, Kur'ân sesi, acıktığı namaz, örtündüğü merhamet**, kuşandığı giyindiği, Allah adının yükseltilmesi, yani cihadtır.

Ve orucun da iftarı vardır. **Oruç, müminin kalbinde iftar eder.**

Yalnız, insan orucu özlemez, oruç ta insanı özler. Ramazan ayı gelince, sıla-ı rahm edenler gibi, meleklerin bile önünde eğildiği insana koşar. **Oruç, insana acıkır ve koşar gelir.**

Oruç geldi, ondan bize ölümsüz bir şeyler katılacak demektir. Giderken, bizden de ona ölümsüzleşecek birkaç şey katılmalı.

Diriliş saati

Nabzını orucun tuttuğu, kalbini namazın çalıştırdığı bir diriliş saatidir, bilinerek, bşlinmeyerek, farkında olunarak, farkında olunmayarak aranan.

İslâm ülkelerinden yükselecek yeni bir sese Batının başını döndürme saati, Doğunun başını döndürme saati, İşte budur bir diriliş saati.

Oruç, ruha gelen bir ilham gibi, arıya bal ilham eden bir çiçek tozu gibi, gözü çeken ateş gibi, İslâm ülkelerinin içinde bulunduğu çağın ruh halinde, **bir diriliş saatine gebe**, kendi derinliğinden ve insandan bir diriliş saatini çağırma.

Kudüs'ü kurtaracak, Kudüs'ü miracına kavuşturacak bir diriliş saati.

Kıbrıs'ı, Keşmir'i, Doğu Türkistan'ı, Batı Türkistan'ı, Azerbaycan'ı ve daha nice İslâm ülkesini kurtarma şuurunun belirdiği, hamlesinin başladığı saat.

Silâhımız

Modern dünya silâhlarının yabancı olduğu ve sırrına aslâ eremeyeceği bir kudret mantığının yeenilmez ve aşılmaz silâhıdır oruç.

Melekler ki, yemezler ve içmezler. Sanki hep oruçludurlar. Demek ki, oruçta meleklerden bir muhteva, bir varoluş taşıyan bir yan var.

Kur'ân, namaz ve oruçta dirilen bir İslâm insanı olmak: İşte çağımız müslümanlarının tek varoluş şartı.

Oruçta dirilmeyen insan, kör ve zalim bir madde akıntısında can verecek, hem de bildiğimiz ölüme bile hasret çeke çeke ölecek demektir.

Kadir gecesi

Kadir gecesi, kâinata anlamını getiren gecedir.

Her gündüzün ağırlığı gecede, bütün gecelerin ağırlığı kadir gecesinde. İşte bunun için, kadir gecesi, hayatın ve hilkatin ağırlık merkezi gecesidir.

Orucun şifa saçan ellerinde müslümanın kalbi onarıla onarıla, **ramazan hilâli büyüdükçe nefsin hilâli küçüle küçüle**, öyle bir geceye gelinir ki, nefis, başına, dünya kirlerini yıkayıp alıp götüren sıcak suların döküldüğü bir ölüye yaklaşır. Onu yıkayan meleklerin dünyamıza indiği gecedir Kadir Gecesi.

Gecelerin de bir imamı vardır. Gecelerin imamı, en büyük imam Kur'ân-ı Kerim'i kalbinde taşıyan Kadir Gecesi'dir.

Seçin, bakalım ey müslümanlar, **bir yanda Kadir Gecesi, bir yanda Noel gecesi.**

Seçin bakalım ey mü'minler, **bir yanda ramazan bayramı, bir yanda hristiyan yıl başısı.**

Kur'ân'ın öğdüğü bir gecedir Kadir Gecesi.

Çünkü: Kur'ân'ın indiği gecedir Kadir Gecesi.

Bayram

Bir müslümanın eli öbür müslümanın eline, onun eli de bir başka müslümanın eline, böylece bütün müslüman eller birbirine kenetlenecek, horasanla kaynaşmışçasına kaynaşacaklar ve bütün müslüman dünya, kopmaz, yıkılmaz bir bina kuracak. **Evlerden evlere barış taşınacak, muştı götürülecek, yüzleri Kur'ân neşesi saracak.** Her müslüman, Kur'ân'dan bir âyet gibi kalbini öbür müslümanlara götürecektir. İşte bu eşsiz bayram bizimdir.

Bakıyorsunuz, sabahleyin ufkun doğu kesimi kızarıırken bütün müslümanlar camileri doldurmuş, güneşin doğuşunu bekliyorlar. Sonra güneş bir mızrak gibi çıkıyor ve zamanın kalbine bayram nişanını işaretliyor. Toplar atılıyor ve **namaz sarıyor vücutları ve ruhları.**

Kur'ân'dan bir yaprak, havada bir sancak gibi sallanır, işte size bayram hutbesi.

Bayram namazından sonra toplumdan alınan güçle yüklü olarak evlere dönülür. **Evlerde bekleyen çileli ömrün hayat arkadaşı ve evlerin bin renkli çiçekleri çocuklar.** İşte bu gün bir tatlı söz işitmek için hayatın bütün ağırlığını paylaşmayı göze alan çileli eşler ve anneler, ve **evlerin canlı bayramları çocuklar.**

Ve evlerden evlere bir barış armağanı, bir muştı haberi gibi gönderilen çocuklar.

Ve her vakit namazından sonra **yalnız bayram günleri kılınan namazlara mahsus namaz sonu tekbirleri.**

Evlerden evlere taşınan armağanlar. Evleri doldurup taşıran armağanlar.

Toprakta yükselen bir mehtap, bayram akşamları.

İşte o ulu geçmişten elimizde bir bu bayramlar kaldı. Onlara sıkı sarılalım da hiç olmazsa bu son peygamber armağanını olsun elden kaçırmayalım.

- **Atik-Valde'den inen sokakta** (*Yahya Kemal*)

İftardan önce gittim Atik-Valde semtine, Kaç def'a geçtiğim bu sokaklar, bugün yine, Sessizdiler. Fakat Ramazan mânevîyeti Bir tatlı intizâra çevirmiş sükûneti; Semtın oruçlu halkı, süzölmüş benizliler, Sessizce çarşıdan dönüyorlar birer birer;	Tenhâ sokakta kaldım oruçsuz ve neş'esiz. Yurdun bu iftarından uzak kalmanın gamı Hadsiz yaşattı rûhuma bir gurbet akşamı. Bir tek düşünce oldu tesellî bu derdime; Az çok ferahladım ve dedim kendi kendime: "Onlardan ayrılış bana her an üzüntüdür;
--	---

Bakkalda bekleyen fikarâ kızcağızları
Az çok yakından sezdiriyor top ve iftarı.
Meydanda kimse kalmadı artık bütün bütün;
Bir top gürültüsüyle bu sâhilde bitti gün.
**Top gürleyip oruç bozulan lâhzadan beri,
Bir nurlu neş'e kapladı kerpiçten evleri.**
Yârab nasıl ferahlı bu âlem, nasıl temiz!

Madem ki böyle duygularım kaldı, çok şükür.”



Atik Valide Sultan Camii

- **İftar bir kâse çorba** (*Ufuk Bozkır*)

Zeytin ve hurmanın saltanatı tartışılmaz ancak iftar vaktinin asıl hakimi bir kâse çorbadır.

Dünyanın süzölmüş nimetlerinden hazırlanan ve sembolik olarak neredeyse suyla eşitlik davasına girişen çorbada nice duyuş ve ikrar oyunları saklıdır. İlkin, tam da iftar anının sıfır derecesinde, maddeten etkisiz konumda kalan insana çorba bir şeyler fısıldar. İnsan o dili önce uzaktan uzaktan duyar. **Üstünden kıvrıla kıvrıla bilinmeze yol alırcasına yükselen buğusuyla çorba**, gizliden bir hareket ve eylem düşüncesi bile taşır. Kâinatta hareket esastır ve çorbanın o ele avuca sığmaz güzelim buğusu, o iftar anında donma noktasına gelmiş ve teslim olmuş varlığa; 'umutlan, hareket devam ediyor' der. 'Yaşayacaksın'. Zeytin ve hurmada susku perdesine gizlenen yaşama neşvesi çorbada apaçık tecelli eder. Göz bir yandan kâsedden yükselen buğuyla oyalanır bir yandan katılıktan zerre iz taşımayan çorbanın içindeki mayadan içli bir telkin duyar. **Çorba, varlığın, canın özü de sayılan suyun son metafizik hamlesidir.** Kültür inançlarını çorbada mecz eder.

Özlerim ben çorbaları. İftar vaktinin çorbalarını özlerim. Bir bir sayarım onları. Hayalimde malzemelerini sayarım. Kurutulmuş domatesler. Mercimek tanecikleri. Sebzeler. Hevenk hevenk soğanlar. Kesilmiş hamurlar. Buğday, biber, tuz, karabiber öbekleri... Hangi çorba hangi yörenin inceliklerini taşır zihnimde tartarım. Hele bu oyunu iftar vaktine yakın saatlerde bile bile yeniden yaparım. Hem oyalanmanın tatlı oyunlarına kapılır, hem de her zaman çorbanın içindeki çorbayı ararım. Çorbada tuzum olsun isterim. Usta ellerin özenle hazırladığı bir kap süzme mercimek çorbasının üzerine damlatılmış o ebru kırmızısını hatırlatan kızarmış yağda ve üstünde yüzen küp küp kızarmış ekmek parçacıklarında ben bile bilmem tam olarak ne ararım, neyin peşine düşer, kimin izinde giderim. **Annemi özlerim.** Onun mutfakta bir zaman ağacı gibi dallarını eğişini hayal ederim. Bir çocukluk çeşmesinin önünde biteviye akan sulara karşı mermerden sabır öğrenen eski zaman bakışlarını çıkarmaya çalışırım. **Çorba, bir yerlerde mutlaka tanıştığımız ve mutlaka çok sevdiğimiz fakat bir daha kavuşamadığımız güzel insanların özlenmesi gibi buğulanır belki gizliden içimizde.** Antep'in, Konya'nın, İstanbul'un, Antakya'nın, Çorum'un, Mersin'in, Hakkâri'nin, Kars ve daha nice şehrin bir yerlerinde bir şekilde içtiğim çorbaların hafızası tek bir kâsede toplanır da gelir, lezzet ve hatırlayış şenliğine dönüşür, onun için de severim, onun için de özlerim. Oralara giderim. Yeniden giderim. Yenilikle giderim.

Ve bir yandan inanırım ki, çorba da bizi bekler. Zamanın başka hallerinde bir tür aperatif yemek olmaktan kurtulamayan **çorba, asıl kimliğine iftar vaktinde kavuşuverir**. Bir kâse domates çorbasında kaç tane domates vardır bunu ölçmek zor değil. Ancak, nasıl domates kendisini feda ede ede o süzülüş öze dönüşürse, yemek de, yemekler de özlerini çorbaya emanet ederler. 'Bana bir tabak çorba yeter' dememiz, sadece doymakla ilgili değildir. O bir tabak çorbada bizim bütün isteklerimiz kadar yemeklerin de teslimiyetleri vardır. Vardır. Var gibi vardır. Çorbanın bizi beklemesi, buğusuyla cilve yapması, kokusunu inadına görünmez bir rüzgârın eşliğinde sağa sola dağıtması boşuna değildir. O nasıl özlenmiş ve sevilmişse, şimdi özleniş ve sevilmişin en nefis armağanı olarak teslim olmayı beklemektedir. Kaşıklanan çorbaların başladığı an işte dünyanın geri geldiği andır. Dünya güzeldir. Çeşit çeşit, lezzet lezzet çorbaların çağırışı bu yüzdendir. 'Hey insan, dünyaya hoş geldin' sesidir çorba.

Bu sabah kalktım. Kitaplığımdaki çorba kitaplarını karıştırdım. Meğer ne kadar da çok çorba kitabımız varmış. Aklın ve hayalin bütün dolapları açılmış, Anadolu'nun bütün kadim gelenekleri bugün ile harmanlanmış, resimlerle süslenmiş, Anadolu'nun bütün kadim gelenekleri bugün ile harmanlanmış, resimlerle süslenmiş önümüze serilmiş. Tamam, ikna olduk. Çorbayı seviyoruz. Çorbaya düşkünüz. Çorbanın üzerinden kendimiz dilersek yeniden inşa edebiliriz. Ama ben öyle yapmayacağım. İftar vaktinin biraz evveline kadar bekleyeceğim. Hayalimi yardıma çağıracağım. Onunla yürüyüşe çıkacağım. Bir sofraya düşleyeceğim. O sofrayı zengin fakir her evde düşleyeceğim. O düşün gücüyle, sağ elimi sol elimin üstüne koyacağım. Kim bilir ne zamandır hangi vesilelerden süzüle süzüle önümde buğulanacak bir kâse çorbaya 'selam', 'Hoş geldin, çok beklettin mi' deyişimi bir film sahnesi kurar gibi düzenleyeceğim. Kısmet olur mu olmaz mı bir kaşık çorba, kim bilir? Zaten **hayali doyan insanın açlığından kim söz açar** şurada. O sözün kelimeleri de şimdilik bizim lügate girmedi. Ne yapalım. Bizim de fukaralığımız çorbayla olsun. **Çorba bize yeter. İftarda hele çoktan yeter.**

- **Oruc'a dair felsefi mülahazalar** (*Dücanne Cündioğlu*)

Hayat akıyor, biteviye, hiç durmadan, hızla akıyor. Bu akışın hızına kendilerini kaptırmış olan bizler de hayatla birlikte akıp gidiyoruz, durmaya ihtiyaç duyduğumuzu hem de hiç farketmeden.

Durmamız ve başımızı ellerimizin arasına alıp düşünmemiz gerekmiyor mu?

Düşünme aklın hareketine verilen ad oysa.

Evet, **aklın bilinen (malum) ile bilinmeyen (mechul) arasındaki hareketine düşünme (nazar) diyoruz**. Bu takdirde durup düşünmek, düşünme'nin durması değil, düşünen'in durması anlamına geliyor.

Düşünme'nin hareketi, düşünen'in durmasına bağlı ise, *durup düşünmek* için kendimizi sâkin, aklımızı faal ve müteharrik kılmak zorundayız.

Hareketin karşıtı, ne ilginç değil mi *sükun*.

Arapça bir sözcük *sükun*. Sakin olmak, sükunet içinde olmak, yani *kımıldamamak* demek.

Düşünmek için sükunete ihtiyaç bulunduğuna her işaret edişimizde aslında hareket edebilmek için durmak, yani kımıldamamak gerektiğini söylemiş oluyoruz. Çünkü düşünen hareket etmeye başlar başlamaz düşünme susar, kendisini geri çeker, düşünen'in durmasını bekler ve ister.

Düşünebilmek için sesin hareketi de durmalı, başkalarıyla konuşmamalı insan, susmalı, sükut etmeli.

Sükut zaten *düşmek* demek, **sözden düşmek** yani.

Oruç, bir zamanlar sadece, muayyen bir süre için yemekten, içmekten ve cinsî ilişkiden kesilmek anlamına gelmezdi, durdurulması gereken bir tek bu durumlara özgü *hareketler* (!) değildi.

Selef-i salihîn ayrıca *savm-ı samt* denilen **susma orucunu** da tutarlardı. Sesin, sözün hareketini de muayyen süreler içinde durdurmayı denerler, sözden kesilmeyi de tecrübe ederlerdi. **Kur'an, Hz. Meryem'in susma orucu tuttuğuna açıkça tanıklık eder**. *İffetin anası*, kendisine soru soranlara cevap vermemiş, sadece beşikte yatmakta olan kelimetullah'a işaret etmekle yetinmişti. (Meryem: 29)

O oruçluydu, susma orucu tutuyordu. Bu nedenle Kelimetullah'ın bizzat konuşması gerekmişti.

Susmak, bu bağlamda hiç konuşmamak demek değildir, bilâkis susmak, başkalarıyla konuşmamak demektir. Başkalarıyla konuşmamaya ihtiyaç duyarlardı büyüklerimiz, bir tek kendileriyle konuşabilmek için, kendilerini kendilerine muhatab kılabilmek için.

Kuvve-i nutkiye idi düşünme-konuşma yetisinin adı ve nutk ikiye ayrılırdı:

1. nutk-ı dahilî (iç konuşma)

2. nutk-ı haricî (dış konuşma)

Bugün iç konuşma'ya *düşünme*, dış konuşma'ya ise sadece *konuşma* diyoruz. O halde *savm-ı samt* (susma orucu) iç konuşma'dan kesilmek değil, bilâkis içeride konuşabilmek için dış konuşma'dan kesilmektir.

İnsanı insan yapan esasen iki kuvve vardır:

1. kuvve-i âkile
2. kuvve-i âmile

İnsan düşünür ve eyler, lâkin sadece düşünmekle ayrılır diğer canlılardan. Akl'ın bir *mevhibe-i ilahiye* olduğuna işaret edenlerin muradı budur.

Bu durumda savm-ı samt'ı (susma orucunu) ikiye ayırmak mecburiyetiyle karşı karşıyayız:

1. savm-ı samt-ı zahirî
2. savm-ı samt-ı batınî.

İlki, sadece susmak suretiyle kişinin kendini başkalarıyla konuşmaktan alıkoymasıdır.

İkincisi ise, kişinin başkalarıyla konuşurken bile kendisiyle konuşmayı sürdürmesidir.

1. Halkın (avam) susma orucu tutması gerekmez, zaten şer'an mükellef de değildir.

2. Kendilerini önemsemeyi başarmış seçkin kimseler (havass) ise savm-ı samt-ı zahirî vasıtasıyla nefislerini terbiye ederler. Herkes *kendini* düşünemez, bir tek kendini düşünmeye, kendini düşünmenin/düşüncenin konusu kılabilmeye istidadı olanlar susma orucuyla mükelleftirler.

3. Üçüncü ve son mertebede, bir de bilfiil kendileriyle konuşmak mertebesine gelmiş olanlar (ehass-ı havass) vardır ki onlar isteseler de başkalarıyla konuşamazlar, başkalarıyla konuşurlarken bile aslında konuştukları başkaları değil, kendileridir. Zahiren başkalarıyla ilgiliymiş gibi görünseler de kendilerini batınan terkedemezler, yani **halk içinde HAK'la beraber yaşarlar.**

Şehr-i Ramazan'da oruç tutmak, muayyen bir süre içinde bedenî kuvvelerden bir kısmının hareketini durdurmak maksadına matuftur, zihnin kuvvelerinin harekete geçebilmesi için, bedenî kuvvelerini tatil etmektir.

Düşünmenin hareketine alışmamış zihinler, bedenî faaliyetlerine bir süreliğine olsun ara verdiklerinde hemen güçten düşerler.

Bu bir hakikat!



Öyle ki onlara sanki zihinleri durmuş gibi gelir ve bunun nedenini yemek yememelerine veya bir şeyler içmemelerine bağlarlar. Oysa hareketi duran zihin değildir. Kendilerine oruç tutmalarını emreden, onlardan zihinlerinin hareketini durdurmalarını istememiş, bilâkis düşünmeyi harekete geçirmeleri için onları sükunete davet etmiş, **bedenin her daim faal olan âzalarını hiç değilse bir aylığına sükuna erdirip bu fırsattan istifadeyle düşünmenin yolunu açmak** murad edilmiştir.

Ne var ki kapalı bir musluk uzun bir aradan sonra açılınca hemen öksürmeye başlar, ilk aktığında ise paslı paslı akar, tıpkı bunun gibi **düşünme yetilerini hareketsiz bırakmış ve buna mukabil bedenî yetilerine dinlenme imkânı vermeyi akıl edememiş yığınlar şehr-i Ramazan'ın bereketinden yeterince istifade edemezler, yeterince düşünemezler çünkü.**

İnsanlar uykudadırlar, öldüklerinde uyanırlar, fetvasınca bedenî yetileri tamamen tatile girmedikçe, çoğu insanın gaflet uykusundan uyanması mümkün olmaz. Bunun imkân dairesi içine girmesi için, kişinin **ölmeden önce ölme'nin mânâsını kavraması, ölmedikçe olamayacağını hatırlanndan çıkarmaması** gerekir.

Oysa ölmeden önce ölebilsedik, ölmedikçe olamayacağımızı bilseydik, olmak adına ölmekten çekinmeseydik, ölüm, acaba cesedimizden başka ne bulabilirdi bizde susturmak için?

Hiçbir şey!

O halde dostum, sen şimdiden bir *hiç* ol da şehir-i Ramazan'ın hakkını vermeyi ihmal etme!
Şehr-i Ramazan'ın hakkını vermek, düşünme'nin hakkını vermek demektir.
Unutma ki sen düşünmenin hakkını verirsen, düşünme de senin hakkını sana verir.

- **Şehre bayram gelir... (İskender Pala)**

Mehmet Akif merhumun “**Bayram**” dizelerinden okuyalım ilkin. Der ki;

**Âfâk bütün hande, cihan başka cihandır;
Bayram ne kadar hoş, ne şetâretli zamandır!**

Adım başında kurulmuş beşik salıncaklar,
İçinde darbuka, teflerle zilli şakşaklar.
Biraz gidin; Kocaman bir çadır... Önünde bütün,
Çoluk çocuk birer onluk verip de girmek için
Nöbetle bekliyorlar. Acep içinde ne var?
'Caponya'dan gelen insan suratlı bir canavar! '
Alettirikçilerin keyfi pek yolunda hele:
Gelen yapışmada bir mutlaka o saplı tele.
Terazilerden adam eksik olmuyor; birisi
İnince binmede artık onun da hemşerisi:
- Muhallebim ne de kaymak!

- Şifalıdır macun!

- Simit mi istedin ağa?

- Yokmuş onluğun, dursun.

Baloncular, hacıyatmazlar, fırladıklar,
Horoz şekerleri, civ civ öten oyuncaklar;
Sağında atlıkarınca, solunda tahtirevan;
Önünde bir sürü çekçek, tepende çifte kolan
Öbek öbek yere çökmüş kömür çeken develer...
Ferâğ-ı bâl ile birden geviş getirmedeler.
Koşan, gezen, oturan, mâniler düzüp çağıran,
Davullu zurnalı 'dans!' eyliyen, coşup bağırın
**Bu kâinat-ı sürûrun içinde gezdikçe,
Çocukların tarafındaydı en çok eğlence.**

Onar parayla biraz sallandırdılar... Derken,
Dururdu 'Yandı!' sadâsıyla türküler birden.
- Ayol, demin daha yanmıştı a! Herif sen de...
- Peki kızım, azıcık fazla sallarım ben de.

'Deniz dalgasız olmaz
Gönül sevdasız olmaz,
Yâri güzel olanın
Başı belâsız olmaz!'

Fakat bu levha-i handâna karşı, pek yaşlı
Bir ihtiyar kadının koltuğunda, gür kaşlı,
Uzunca saçlı güzel bir kız ağlayıp duruyor.
Gelen geçen, 'Bu niçin ağlıyor?' deyip soruyor.
- Yetim ayol... Bana evlâd belâsıdır bu acı.
Çocuk değil mi? 'Salıncak!' diyor...

- Salıncakçı!

Kuzum, biraz da bu binsin... Ne var sevâbına say...

Yetim sevindirenin ömrü çok olur...

- Hay hay!

Hemen o kız da salıncakçının mürüvvetine,

Katıldı ağlamayan kızların şetâretine."

Gelelim şimdiye... Hatırlayın, ağlamayan kızların şetâretine katılamayan **bir Afrikalı çocuk** yaşıyor kaç zamandır. Afrika'da anneler, yavrularının yarı cansız bedenlerini kucaklarında sallayarak bayram ediyor. Oysa bir mahya ile başlar ve bir bayram selâmlığı ile dökülür hayat sokaklara. **Afrika'da ferî sönen gözler mahya gibi yanıyor**, kavruluyor. Bayram orada tenhalaşmamış sokakların cıvıltısız atlı karıncalarına düğümlemiş, **yetimin, kimsesizin, düşkünün bile bir tıklatan yok kapısını** gece yarılarında, kuşluk zamanlarında. Kendilerinin olmayan sancıları yüreklerinde eriten âlicenap mahremler eksiltiyor orada acıları ve vaat edilmiş umutlar da çözemiyor gecelerin hüznünü. Bayram esenliğiyle kapılarını açık tutan dostların kahve tavelerinde koyulaştırılan yârenlikler alıp başını gittiler. Afrika'da bir şehre varanlar o şehri yapılıp görmüyorlar artık. Ve açlığın eli yıkıveriyor salıncaklarını çocukların?

Gelin dostlar, bayram edelim, bayramlaşalım... Gelin bütün koşturmacaları bırakalım, bayram edelim, bayramlaşalım. Sevgilerimizi paylaşalım, sevgiyi çoğaltalım... Acılarımızı paylaşalım, acıyı azaltalım. İnciyi görmek dalgıcı sevindirir ve sevgide cimrilik bayramı mateme döndürür... Afrika'da derinden derine batmış inci inci dişlere dalgıçlar gerekiyor. Gelin bayram edelim. Çünkü **bayramda sevgiler ırmak ırmak akar gönüllere...** Irmak başında otururken aman ha, kimseden suyu esirgemeyin. Şimdi bayramdır; sevgi sahilde her çakıl taşında; **sevgi her evde her sokak başındadır...** Ağlayan kızımız ağlamayanların şetâretine katılsın artık...

Bayramınız mübarek olsun!..

- **Ramazannâme** (Dr. Âmil Çelebioğlu)

1826 yılından Ramazan mânileri:

Âleme rahmetle geldi Hamd ola izzetle geldi Cümle mü'min kullarına Müjde-i cennetle geldi	Âlem bu gece nûr oldu Kalbimize sürûr doldu Ey benim ağam efendim Kalkın vakt-i sahûr oldu	On bir aya sensin serdâr Kulları afv eder Settâr Mağfûr olur vakt-i iftâr Ey mâh-ı sultan merhaba
Sâim olan izzet bulur Kaa'im olan devlet bulur İhlâs ile amel kılan Âhirette cennet bulur	Gök yüzünün melekleri Devrân eder felekleri Bu aya ikrâm edenin Zâyi olmaz emekleri	Sahur sünnet irâdetdir Bize lâıyk ibâdetdir Beğim sahura uyanmak Ne devlet ne saâdetdir
Ye kebabı biberlice İç şerbeti anberlice Başka bir güzel taamdır Kadayıf da şekerlice	Kışın sonu yaz görünür Mevsim-i kiraz görünür Komşu tavuğu komşuya Darb-ı mesel kaz görünür	Sanma beyhûde kol salar Bahşış için davul çalar Atalardan kalma sözdür Bal tutan parmağın yalar
Ramazan bir kutlu aydır Bu ay onbir aydan yeğdir Câmilerde mahyâ yapmak Ramazana mahsus şeydir	Bu aya hürmet olunur Herkes izzet olunur Ramazana mahsus şeydir Fakire ihsân olunur	Dinle Hakk'ın kudretini Kullarına ni'metini Mü'minlere vâ'd eyledi Mevlâ sekiz cennetini
Derde devâdır baklava Câna safâdır baklava Yi(ye)medim anı doyunca İbret-nümâdır baklava	Paçacıda koyun başı Fenerime attı taşı Sahur vaktinde sultânım Yeyin soğucak südlâşı	Açılır bâğ ile bostan Mübârek Kadir Gecesi Salınır hûr ile gılman Mübârek Kadir Gecesi
Eyleyelim âh ile vâh Yine eriştire Allâh Afv olur çok günah	Olundu âleme müjde Getirir âlemi vecde Ağaçlar ediyor secde	Gökler kapısı açılır Âleme rahmet saçılır Hulle donları biçilir

Mübârek Kadir Gecesi	Mübârek Kadir Gecesi	Mübârek Kadir Gecesi
Makbûldür cümle dilekler Zemîne iner melekler Çarha girer hep felekler Mübârek Kadir Gecesi	Cümle âlem mesrur olur Hep günahlar mağfur olur Cümle yer gök pür-nûr olur Mübârek Kadir Gecesi	Terk edip hâb-ı gafleti Edelim Hakk'a tâati Kulun mâkbûldür hâceti Mübârek Kadir Gecesi
Hakk'a gönül bağlayalım Çiğerimiz dağlayalım Sabâha dek ağlayalım Mübârek Kadir Gecesi	Kıl nazar sağ ile sola Kalbiniz sürûrla dola Ey benim devletli ağam Iydınız mübârek ola	Düşmen hazan gibi solsün Dostlarım şâd olup gülsün Benim aziz komşularım Iydınız mübârek olsun

(*mâh*: ay, *sâim*: oruçlu, *kaaim*: ayakta duran, namaz kılan,
hulle: cennet elbisesi, *hâb*: uyku, *ıyd*: bayram)

o **Çocukluğumun bayramlarında** (*Peyami Safa*)

Çocukluğumun bayramlarında öptüğüm ellerin hepsi bugün toprak altındadır. Hepsi toprak oldu. Hayyamın hayal ettiği gibi, kimi, **belki bir desti yapanın elinde bir çamur külçesidir.**

Sağ oldukları müddetçe bana uzanan, beni korumak, beni hastalıktan, yorgunluktan, kuruntudan, üzüntüden kurtarmak için uzanan o ellerin yokluğu, her bayram içime daha fazla çöken bir acıdır.

Her Türk ve Müslümana tebriklerimi, her tebrike teşekkürlerimi sunarım. En seçme dileklerim **hastahanelerde, hapishanelerde, mahrumluğun çeşitli işkenceleri içinde bulunan** meslektaş ve vatandaşlarımadır.

o **Hekim ve filozof gözü ile ramazan** (*Peyami Safa*)

Hekim gözü ile Ramazan perhiz ayıdır. Birçok hastalıklara karşı tıbbın tavsiye ettiği imsak rejimi de bir nevi oruçtur. İftarda ifrata gitmemek ve Hadis-i Şerif'in her zaman için tavsiye ettiği sofranın itidalinden ayrılmamak şartıyla oruç, damar sertleşmesine, tansiyon yükselmesine, şişmanlığa, mide ülserine, diyabete, karaciğer, safra kesesi, böbrek hastalıklarına ve daha birçok hastalıklara karşı faydalı bir itidal ve muvazene rejimidir.

Yalnız hekim gözü le değil, hâkîm (kâmil insan ve filozof) gözü ile de **Ramazan'ın insan nefsinin maddî ve manevî bütün arsız isteklerine ve taşkın ihtiraslarına karşı feragat alıştırmayı** bakımından yüksek bir ahlâkî değeri ve manâsı vardır. Ramazan, her bakımdan feragat emreder, mide ile birlikte ruhun da, her türlü ifrata ve taşkın ihtiraslara karşı perhize girmesi lâzımdır ve bu ikincisi iftar topundan hattâ Ramazan ayından sonra da devam etmelidir.

Din gözü ile Ramazan'ın Gufran Ayı olması, insanı günaha sevkeden arsız isteklerinden temizleyip Allah'a saf ve berrak bir vicdanla yönelmeye hazırlamasıdır. **NEFSİNDEN UZAKLAŞAN ALLAH'A YAKLAŞIR.** Tasavvufta "Fena fillâh" olmak da budur. Yahut "vasıl-ı kurbullah" olmak (Allah'ın yanına varmak).

Ramazan, yılda bir ayın değil, her ayın itidal ve feragat içinde yaşanmasına hazırlar. Hakiki bir zahidin her ayı Ramazan'dır. Bedenî perhizin şekli değişir, fakat ruhî perhiz aynı kalır.

Çok yemek isteği (bedenî oburluk) ve çok kazanmak, kolay kazanmak, yalnız kendisi için kazanmak, gösterişli, saltanatlı, keyfi peşinde yaşamak, başkalarına tahakküm etmek ihtirasları (ruhî oburluk) bugün sona ermeye başlaması gereken beden ve ruh sapıklıklarıdır. İnsanı insanlıktan uzaklaştırdığı için Allah'tan da uzaklaştırır.

Ramazan isanlığımızı tamamlayan riyazat ve feragatlar ayıdır. Ancak bu şartla gufrana, Allah'ın affına, müsamahasına, rahmetine ve merhametine lâyık olabiliriz. Mide perhizi kâfi değildir.

o **Ramazan gufran ayıdır fakat...** (*Peyami Safa*)

Ramazan gufran ayıdır. İşlenen kusur ve günahların mağfirete mazhar olmaları imkânı bu ayda fazladır. Fakat istiğfarın şartları vardır. Evvelâ bu **istiğfar tövbe ile beraber olmalıdır.** Aynı günahı tekrar işlemeyeceğine dair Allah'a söz vermeyen bir insanın gufran talebi ind'allah makbul sayılmaz.

Ramazanda meşru emellerin gerçekleşmesi için Allah'a yöneltilen duaların kabule mazhar olması imkânı da fazladır. Bunun da şartları vardır. Evvelâ bu dileğin tövbe ve istiğfardan sonra gelmesi, insanlığa, Müslümanlığa ve Türklüğe dair umumî dilekleri takip etmesi lâzım gelir. Fakat çok defa unutulmuş en önemli şartı her zaman hatırlamalı ve hatırlatmalıyız:

Allah bir emelinin gerçekleşmesi için en son haddinde çabalamayanlara (sabırsızlara, gayretsizlere, imansızlara, isyankârlara...) **yardım etmez.** Allah miskinlerin, pasif mânasıyla mütevekkillerin, telâşçı ve acelecilerin, devamlı surette Allah'a teveccüh etmeyip de başı sıkışınca ona avuç açanların hâmisî değildir.

- **Ramazan, ümmîleşme seyrüseferi; bayram, ümmetleşme zaferi** (*Yusuf Kaplan*)

Ramazan, arınma ve toparlanma iklimi, yenilenerek doğrulma ve yeniden doğma mevsimi...
Diriltici bir ümmîleşme seyrüseferi: **Zihni, kirlerden temizleme; insanı, özüne döndürme, kendine getirme; özetle, taze bir ruhla donanma seferi...**

Bayramsa, toparlayıcı, kenetleyici ve yekvücut kılıcı ümmetleşme zaferi: Taze bir heyecanla ve kanatlandırıcı bir neşeyle seküler / bölmeli zamanı durdurma, bütün ayrıcalıkları ortadan kaldırarak **bütünleşme, hâlleşme ve helâlleşme, kardeş olma ve coşma zemini...**

Zafere odaklanmak hezimetle, seferde olmak samimiyetle sonuçlanır...

İnsanın varoluş amacı, zafer değildir. Amaç, zafer olduğunda, sonuç hezimet olacaktır.

Maksadı zafer olan insan, samimiyetini yitirir, kendini herkesin ve herşeyin önüne geçirir ve hakikati bitirir.

Aslolan samimiyettir; samimiyet, bizâtihi seferde olma hâli'dir ve hakikat, seferde olanlara lütfedilir.

Ümmîleşerek doğrulur, "yalnızlaşarak" kendini ve hakikati bulur insan...

Ümmîleşme, "yalnızlaşma" demektir aslında: Kendine doğru sefere çıkma, içine yönelme, kendine çeki düzen verme, kendini hatırlama, kendine ulaşma ve hakikati bulma kaygısı...

Başka zamanlarda hayatın akışına kapılır, oraya buraya sürüklenir ve kendini unuttur insan: Hakikati unuttur: Yaratıcı'yı unuttur...

Ramazan'da durur: İçine yönelir ve durulur: Kendini bulur...

Yapıp ettiklerini, her şeyi muhasebeye koyulur...

İtikaf, işte bu yüzden emrolunmuştur...

Ancak o zaman insan, nefsinin insanı kendinden, kendi hakikatinden ve bizâtihi hakikatin kendisinden, kendi fitratından ve özünden uzaklaştıran tuzaklarından kurtulur...

"Yalnızlaşarak" ümmîleştikçe, kendini bulur insan: "Yalnızlaşarak" ümmîleştikçe, kirlerinden arınır, nefsinde uzaklaşır; kendine, kendi hakikatine ve hakikatin hakikatine yaklaşır...

"Yalnızlaşmak", kişinin kendisiyle başbaşa kalmasıdır, ilk bakışta.

Ama gerçekte "yalnızlaşmak", kişinin kendinden başkasıyla, **Yaratıcı'yla başbaşa kalmasıdır** aslında: Yaratıcı'yla buluşması...

İnşa çabası imha eder, ibadet kaygısı ihya eder...

Tanpınar'dan esinle ve besinle söylersük: **Mü'min, inşa etmez, ibadet eder: Maddeye, imanın nurunu, hakikatin ruhunu nakşeder; eşyaya ancak o zaman tasarruf eder.**

İnşa'da mücadele vardır; ibadet'te mücahede.

Ne muazzam, ne muazzez, ne muhteşem bir seyrüsefer hâlidir mücahede: Kişi hem ibadet eder, kulluk vazifesini ifa eder; hem emanet'i üstlenen mü'min olarak halife olma yükümlülüğünün yüklediği Hakk'a vekâlet mükellefiyetini yerine getirir, yeryüzünde emniyeti teminat altına almaya girişir; hem de bu seyrüseferin sonucunda yenilenir, temizlenir ve kendine gelir.

İnşa çabasının gerisinde zafer hırsı yatar: Merkezde, ben / ego vardır: İnsanın eşyayı, dünyayı, hatta insanları, başkalarını yenme, tahakkümü altına alma patolojisi hükmünü icra eder alttan alta...

O yüzden inşa çabası, insanın samimiyetini yok eder.

Oysa ibadet'in kaygısı, sürekli sefer hâlinde olmaktır; sefer'de, ben / ego, merkezde değildir.

O yüzden benini, nefisini yenebilen; çıkarlarını düşünmeyen; başkalarını, başkalarının iyiliğini, hayrını, güzelliğini düşünen insanların işidir sefer.

Ezcümle: Bütün ibadetlerin özetlendiği, örneklendiği bir ümmîleşme mevsimidir Ramazan. Bütün ibadetlerin bidayeti ümmîleşmek, nihayeti ümmetleşmektir.

Ümmîleşilmeden ümmetleşilemez!

İnsan, tam yaratılmamıştır, ham yaratılmıştır.

O yüzden insanın hamlıktan kurtulması, tamamlanma, tam olma, kemal yolculuğuna çıkması amaçlanmıştır.

Bunun yolu **ümmîleşmek**'tir: **Arınmak. Temizlenmek. Kendine gelmek.**

Arınma, temizlenme, kendine gelme bir inşa çabasıyla gerçekleşmez; ibadet şuuruyla gerçekleşir: Hayat bulur, hayat olur ve hayat sunar herkese.

İnsan ümmîleştikçe ümmetleşir, ümmîleştikçe yaşanabilir bir dünyanın için/d/e doğrulur, her dem taze, her dem yenilenerek doğar, yenilenerek yola koyulur...

Aslolan zafer değil, seferdir çünkü.

Zafer, sonuçta, sahip olma hırsını kıskırtır ve insanı insanlığından eder...

Oysa sefer, olma kaygısı'nı / cehdini yeşertir, insanı kendine getirir ve insan eder.

Sözün özü: Ümmîleşilmeden, ümmetleşilemez: **Mekke süreci, Ümmîleşme seyrüseferidir;**

Medine süreci, ümmetleşme zaferi.

Aynı şekilde, Ramazan, ümmîleşme seyrüseferidir; bayram, ümmetleşme zaferi.

O yüzden bayramda her zaman hem hüznün ve keder hem de neşe ve sevinç birlikte yaşanır.

Bir yanda, Ramazanın/ Ümmîleşme seyrüseferinin / arınma, toparlanma ve yenilenerek doğrulma yolculuğunun bitebileceği hüznü vardır.

Ama öte yanda da, böylesine diriltici bir yolculuk yapıldığı için bunun verdiği sevinç ve neşenin bütün insanlarla ve varlıklarla, herkesle ve her şeyle doyusuya yaşanması sözkonusudur.

Bir aylık ümmîleşme yolculuğundan sonra meyvelerini topladığımız ümmetleşme bayramınız mübarek olsun; **bayram birlik, dirlik ve kardeşlik ruhuyla hem ülke olarak hem mazlum ümmet coğrafyası olarak yeniden doğuşumuza ve yenilenerek doğruluşumuza vesile olsun**, diyorum, bütün okuyucularımın bayramlarını en kalbî duygularıyla tebrik ediyorum.

İftarı bekleyiş (Yahya Akengin)

Gün vurmuş şadırvana sular bir hoş Sanırsın bozacaktır sırlıtısı niyetleri En tembel adımlarla yürür tepede güneş Açlık ve sususuzluk içinde düşüncelerden Süzülür nurlu benizlerin şerbetleri >	Akşam bir sıladır yola çıkıp seherden Yolu beklenendir yürümekle varılmaz Sabrın hararetli sularında geçitler Bir daralır bir genişler ki akşam Hatırladıkça çoğalan naz
Akar yüceden bulutlar iftara doğru Her sofraya bir hasrete açılan sinedir Bitkin bir bedende saklayıp huzuru Bir serin gölgeye inen düşüncedir	Gün batımlarıyla doğan saadet ne uzun Gökte beliren ilk yıldızlara bakarak Seninle bir inancın lokmasını paylaşmak Şehrâyin olur çarşılarında ruhumuzun

Bayram gülleri (Yahya Akengin)

Kayıp arayanlara bendeki adres, Gülücükler açan çocuk yüzleri Kalbe atılan ilk barış ilk nakış, Şeker toplayan ellerin zaferi >	Şafağın tezgâhında sevincin ipliği, Atar dost ufkuna ilmiklerini Dev uykularını terk eden bir şehir, Bir diyar ve bir dünya, Tekbirlerle çıkar gelir
Yıldızlar ve çiçekler kadar sayısız, Müjdeler içinde yer ve gök uzanır; Biraz göremediğimiz, biraz paylaşamadığımız Bayramlara gönül gözümüzle uyandır, Bizi Rabimiz, çocuklarca sevindir	

183. Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakınmanız için **oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi, size de farz kılındı.**

184. Oruç, sayılı günlerdedir. Sizden kim hasta, ya da yolculukta olursa, tutamadığı günler sayısınca başka günlerde tutar. Oruca gücü yetmeyenler ise bir yoksul doyumu **fidye** verir. Bununla birlikte, gönülden kim bir iyilik yaparsa (mesela fidyeyi fazla verirse) o kendisi için daha hayırlıdır. Eğer bilerseniz oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır.

185. (O sayılı günler), insanlar için bir hidayet rehberi, doğru yolun ve hak ile batılı birbirinden ayırmanın apaçık delilleri olarak **Kur'an'ın kendisinde indirildiği Ramazan ayıdır.** Öyle ise içinizden **kim bu aya ulaşırsa, onu oruçla geçirsin.** Kim de hasta veya yolcu olursa, tutamadığı günler sayısınca başka günlerde tutsun. Allah, size kolaylık diler, zorluk dilemez. Bu da sayıyı tamamlamanız ve hidayete ulaştırmasına karşılık Allah'ı yüceltmeniz ve şükretmeniz içindir.

186. **Kullarım, beni senden sorarlarsa, (bilsinler ki), gerçekten ben (onlara çok) yakıным.** **Bana dua edince, dua edenin duasına cevap veririm.** O hâlde, doğru yolu bulmaları için benim davetime uysunlar, bana iman etsinler. (*Bakara, 2/183-186*)

1. Şüphesiz, **biz onu (Kur'an'ı) Kadir gecesinde indirdik.**
2. Bilir misin nedir Kadir gecesini?
3. **Kadir gecesini bin aydan daha hayırlıdır.**
4. Melekler ve Ruh (Cebrail) o gecede, Rablerinin izniyle her türlü iş için iner de iner.
5. O gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir. (*Kadr, 97/1-5*)